

Jarige Job

#MeToo in Nederland is jarig. Precies een jaar geleden onthulde journalist Frank Waals in Nieuwe Revu seksuele intimidatie en machtsmisbruik door castingdirector Job Gosschalk, in de maanden daarna gevolgd door een reeks onthullingen over grensoverschrijdend gedrag door andere kopstukken in de entertainmentbranche én een door Revu gewonnen rechtszaak tegen Kemna Casting. Deze week verschijnt zijn boek *Seks, Macht & Misbruik*.

Gosschalk zou het land uit zijn gevlucht omdat hij onmogelijk nog in Nederland zou kunnen wonen

W

TEKST FRANK WAALS
FOTOGRAFIE ANP,
HOLLANDSE HOOGTE

Wat begon met een aanklacht tegen de Amerikaanse filmmagnaat Harvey Weinstein in oktober 2017, groeide in een jaar tijd uit tot een wereldwijde #MeToo-beweging, die mensen met macht en sadistische trekjes eindelijk het zwijgen oplegde. Van jeugdhelden als Bill Cosby, die inmiddels een gevangenisstraf uitzit, tot stervoetballers als Cristiano Ronaldo, die momenteel verwickeld is in een verkrachtingszaak; spoken uit het verleden die een slapende reus bleken. In *Seks, Macht & Misbruik* komen nu ook andere, nog onderbelichte branches aan bod en leggen hersenexperts en psychologen uit hoe het criminele brein in elkaar steekt. Ik heb lang nagedacht of ik dit boek moest schrijven, want zou er een jaar na dato überhaupt nog wel interesse in het onderwerp zijn?

Inmiddels lijkt me die vraag wel beantwoord, want al in april merkten we op de redactie hoeveel het artikel *De Methode Kemna*, over de wandel en handel binnen Kemna Casting, losmaakte. Net als een half jaar ervoor stonden de kranten er daags na het verschijnen van het stuk weer bol van en was het artikel het gesprek van de dag.

Heksenjacht?

Wat het publiek niet ziet, is hoe we op de verschillende redacties met het nieuws zijn omgesprongen. Zowel op de burelen van de krant waar ik voor schrijf, *De Telegraaf*, als dit tijdschrift, zijn in de aanloop naar elk nieuw artikel of berichtje op social media nauwgezet afwegingen gemaakt over wel/niet publiceren. Toen mij bijvoorbeeld de verhalen bereikten dat Job Gosschalk zelfmoordplannen zou hebben, nam ik bewust eventjes gas terug. Een onderwerp aan de kaak stellen en een verandering in het werkveld teweeg willen brengen is belangrijk, maar niet ten koste van alles.

Ik heb ook heel veel dingen niet gebruikt, weggelaten en in de prullenbak gegooid. De journa-

listen bij *The New York Times* deden in de zaak-Weinstein niet anders. Vorige maand sprak ik enkele van hen, en ze zeiden: "De afzeggingen winnen het regelmatig van de toezeggingen. Maar wat gezegd moest worden is gezegd." Of wat te denken van het anonieme telefoontje dat ik in januari ontving met de vraag een aantal zaken te publiceren in ruil voor een bedrag van 10.000 euro. Kemna-haters met een trap na of Kemna-lovers met de ultieme test voor journalisten? Wie zal het zeggen. Ik heb uiteraard verontwaardigd bedankt en snel weer opgehangen. Nog meer dan dat kwam de term heksenjacht de afgelopen maanden voorbij; Gosschalk zou het land uit zijn gevlucht omdat hij onmogelijk nog in Nederland zou kunnen wonen. Ik denk dat hij dat prima kan. Als je ziet dat iemand als de van seksueel misbruik beschuldigde Ruut Weissman nog steeds zijn boodschappen kan doen, of zelfs iemand van een totaal andere orde, Volkert van der Graaf, met het grootste gemak op het terras van zijn biertje kan genieten, waarom zou een handtastelijke castingdirector dan geen oer-Hollands fietstochtje meer kunnen maken? Het volk zou die Volkert wel eventjes kielhalen toen

hij vrijkwam, maar uiteindelijk viel het allemaal wel mee. Nee, ik denk dat Gosschalk zich wat dat betreft dus weinig zorgen hoeft te maken als het aankomt op zijn veiligheid. Natuurlijk zal er een jacht ontstaan om de eerste foto of het eerste interview, maar de storm zal uiteindelijk wel weer gaan liggen. De #MeToo-storm in zijn geheel is echter nog lang niet in kracht afgenomen. Het was me het jaartje wel, maar we zijn nog lang niet klaar.

Kop van jut

Waar iemand als Gosschalk wegduikt, besloot Onno Hoes – destijds burgemeester van Maastricht, tegenwoordig burgervader van de gemeente Haarlemmermeer – wel direct naar voren te treden nadat hij in opspraak raakte wegens uitgelekte videobeelden uit zijn privéleven. Hij was wekenlang de kop van jut in de media. Hoe ga je daar dan mee om? Hij vertelt in *Seks, Macht & Misbruik*: 'Reacties van de buitenwacht inschatten is ontzettend lastig. Zeker als iedereen het zomaar ineens over je heeft en de positieve en negatieve meningen roekeloos door elkaar scheuren. Een aantal jaar na dato >

‘De gouden tip voor een kop van jut? Dicht bij de feiten blijven en uitkijken dat je niet in de slachtofferrol gaat zitten’ – Onno Hoes

zien mensen mij gelukkig weer om wat ik kan en moet doen: bestuurder zijn. Misschien omdat ik vanaf het begin uit de ontkenningssfeer ben gebleven. Ik heb de feiten nooit ontkend. Daarin zit uiteindelijk de grootste winst om de ingewikkelde situatie om te draaien naar iets positiefs. Om de negatieve publiciteitsstroom die ik over me heen heb gekregen te overwinnen, heb ik een aantal mensen om me heen verzameld, waarbij ik voor een deel mijn eigen intuïtie heb gevolgd en voor een deel ontzettend goed naar die professionals heb geluisterd. Zij vertelden mij: dit zijn de tools waarmee we je op het juiste spoor gaan zetten, maar uiteindelijk moet je het zelf doen. De gouden tip voor een toekomstige kop van jut? Dicht bij de feiten blijven en heel erg uitkijken dat je niet in de slachtofferrol gaat zitten. Wees zo eerlijk mogelijk. Je hoeft niet alles te vertellen, dat is onzin, maar blijf wel zo dicht mogelijk bij de waarheid. Probeer je niet te verschuilen achter vage beweringen of bedachte excuses. Als het er te veel zijn, trapt niemand daar in. Je bent de sympathie van het publiek dan ook heel snel kwijt. Plus: calculeer je verlies in en draag dat als een man.’

Seks met leerlingen

Nog voordat #MeToo een *household name* werd, wierp cabaretière, zangeres en actrice Karin

Bloemen zich als een van de eersten op als voorvechtster in deze discussie. Haar focus lag daarbij op theaterregisseur en voormalig artistiek directeur van de Amsterdamse Academie voor Kleinkunst Ruut Weissman, en de Vlaamse acteur en voormalig artistiek leider en docent van de regieopleiding van de Hogeschool voor de Kunsten in Amsterdam, Jappe Claes. Tegen eerstgenoemde werd een aantal aanklachten wegens seksuele intimidatie ingediend, waarna Weissman toegaf in de jaren 80 drie relaties met studenten te hebben gehad. Ook Claes kreeg diverse beschuldigingen van relaties en seks met leerlingen aan zijn broek.

Bloemen werd als kind jarenlang misbruikt, waardoor ze als geen ander weet wat slachtoffers van (seksueel) overschrijdend gedrag doormaken. In *Seks, Macht & Misbruik* legt ze uit: ‘In 2015 ben ik benaderd door twee journalisten van *de Volkskrant*, die bezig waren met het schrijven van een stuk over dit onderwerp, naar aanleiding van de publicatie van het boek *Kom Niet Dichterbij* van Erna Sassen. Ik las het zelf ook en was enorm geschrokken van de impact ervan. Wat mij erg verbaasde is dat de directie van de Academie voor Kleinkunst niets deed met deze informatie. Om die reden ben ik zelf informatie van andere ex-leerlingen en betrokkenen gaan verzamelen, met als doel dit bij de directie neer te leggen. Toen die journalisten mij vervolgens benaderden hierover, heb ik al hun vragen beantwoord en ze, uiteraard met toestemming van de betrokken, zoveel mogelijk informatie doorgegeven. Ik heb dus nooit zelf de publiciteit gezocht. In 2015 is het uiteindelijk allemaal naar buiten gekomen.’

Angstcultuur

Karin Bloemen zat met theatermaakster Sassen aan tafel bij *Pauw* om de kwestie-Weissman te bespreken, maar de hoofdpersoon ontbrak. ‘Hij wilde wel, maar ik hoorde later dat Stage Entertainment dit heeft tegengehouden,’ zegt Bloemen. ‘Heel de musical *Fiddler on the Roof* die door hen werd geproduceerd was, was van Weissman afhankelijk en dus ging het zakelijke belang voor het algemeen belang. Het publiek zou door de aanwezigheid van Weissman weleens een negatief gevoel aan die musical kunnen overhouden, wat de producent in het slechtste geval een flinke smak geld had kunnen kosten. Ik heb zelf alleen maar duidelijk willen maken dat er binnen de theaterschool iemand op een positie

‘Als iemand mij op mijn 25ste had wijsgemaakt dat dit gedrag erbij hoorde, had ik het misschien ook geslikt’ – Karin Bloemen

zat die een ongezonde situatie had gecreëerd. Een vreemd patroon waarin relaties met leerlingen heel gebruikelijk waren. Vanuit mijn persoonlijke zorg naar de leerlingen die ik zelf ooit les heb gegeven aan de academie kon ik het aan kaarten van het probleem binnen de school niet voorbij laten gaan. Tuurlijk, als ik 25 was geweest had ik het waarschijnlijk niet gedurfd. Dat is ook het bizarre en bewijst maar weer hoe heftig angstcultuur een plek in een mensenleven kan innemen. Als iemand mij destijds had wijsgemaakt dat dit gedrag erbij hoorde, had ik het misschien ook geslikt. Pas toen ik zelf kinderen kreeg, realiseerde ik me pas hoe heftig het eigenlijk is. De gedachte dat ik mijn dochter van achttien zou moeten afraden om naar de theaterschool te gaan omdat daar leraren met verkeerde intenties zitten is onwerkelijk. Doe even normaal! Wanneer mensen daarbij durven te beginnen over het heden en het verleden in combinatie met het tijdsbeeld waarin meer of minder was toegestaan, heb ik enorm de behoefte om schoon schip te maken. Ik ben als kind in de jaren 60 en 70 stelselmatig in een hoek gedreven, bedreigd en verkracht door mijn stiefvader. Was dat ook het tijdsbeeld en dus minder erg? Waren meisjes van zeven daar in die tijd gewoon aan toe? Moeten we dan ook over de Japanse troostmeisjes in de oorlog met terugwerkende kracht zeggen dat ze niet zo moesten zeiken? Het tijdsbeeld is nooit een excuus om je eigen wil wet te laten zijn.’

Op de brandstapel

Over de wijze waarop de #MeToo-discussie gevoerd wordt, legt Bloemen in *Seks, Macht & Misbruik* uit: ‘Mensen hoeven natuurlijk niet aan de schandpaal te worden genageld, midden op het plein te worden bekogeld met eieren of het slachtoffer worden van een heksenjacht, wat zovelen roepen. Ik heb ook niet het idee dat we daar met z’n allen mee bezig zijn. Een heksenjacht gaat uit van het principe dat iemand een heks is als je haar onder water houdt, maar als ze verzuipt is ze het niet. Of iemand op de brandstapel zetten en wachten tot het lichaam helemaal verbrand is, want dan ben je het niet. Ofte-

wel: iemand is schuldig, hoe dan ook. We praten bij #MeToo echter over het aan de kaak stellen van misstanden. Al die mannen die voorbij zijn gekomen, pleegden strafbare feiten en dienen daarvoor vervolgd te worden. Maar zover ik weet is het in Nederland nog nooit gebeurd dat iemand vervolgd is vanwege grensoverschrijdend gedrag binnen een opleiding. Wat dat betreft kunnen we een voorbeeld nemen aan Amerika, waar Harvey Weinstein is opgepakt en moet dealen met officiële aanklachten. Hij zal het vast en zeker allemaal gaan ontkennen, maar er komt tenminste wel een normale rechtszaak. Exact zoals het hoort. Dat burgers nu gaan jagen is één, maar het gaat erom dat ook officiële instanties de noodzaak ervan moeten gaan inzien. Job Gosschalk heeft laten zien dat hij misbruik heeft gemaakt van zijn machtspositie. Hij was castingdirector en regisseur, dus hij had tegelijkertijd het aannamebeleid en werkveld in handen. Zijn invloed werd daarmee zo groot, dat hij zich blijkbaar alles kon permitteren. Sommige mensen springen op de barricades om te roepen: ja, maar die acteurs en actrices waren allemaal volwassen en wilden het toch zelf? Men vergeet gewoon heel gemakkelijk hoe zo iets in z’n werk gaat.’ ✘

Seks, Macht & Misbruik, Frank Waals, Brave New Books, €20,00